

Meine Dede

G
MM
BER
G

Lase ennast valmistada oma Jumala vastu.

„Seepärast tahan ma Israeli sulle nõnda teha; seepärast et ma sulle seda tahan teha, lase ennast valmistada oma Jumala vastu, oh Israell!“ Amos. 4. 12.

See on Amose hüüid Israeli rahvale. Siin kutjutakse terwet rahvast ülesse, et ennast Jumala vastu valmistada, et temaga kohata. Sarnane hüüid on ka meie jaoks; see kõlab täna veel rahwastele, kui ka üksikutele inimestele: Lase ennast valmistada oma Jumala vastu oh Israell!

On see võimalik et üks rahvas, üksik inimene Jumalast nii kaugele, taganenud on, et tal tagasi kutjet tarwis, et loodolewusele Loojat meelde tule tada? Kuid jüiski: „Härg tunneb oma peremeest, ütleb Nesaja, „ja eesle oma isanda sõime“; (Nes. 1, 3); aga inimene võib Jumala juurest ära joosta nagu üleannetu laps oma isa juurest eemale hoiab. Aga jüiski üksik laps ei saa oma isa täiesti ära unustada; ta teab kellest kõne on kui sõna „isa“ kõlab. Samuti ka ei wõi inimene Jumalat alalijeks ära unustada; ta teab kellest jutt on, kui see sõna kõlab. Täieliselt aga kui jutt Jumala üle on, siis asetab inimene ennast teadmatusse ning wõtab jarnase seisukoha, nagu ei oleks temal Jumalaga midagi ühist. Ja jüiski, inimlaps, see on ka sinu kui meie kõigi jaoks kirjutatud: „Lase ennast valmistada oma Jumala vastu.“ Meil ei tarwitje temaga kohtamiseks teaduslikke loenguid, raamatukogu, mikroskoopi wõi pikksilma. Meil tarwitjeb ainult usus üks samm astuda ja Jumal tuleb sulle 9 sammu vastu. Aga me peame ainult esimese sammu astuma ning Jumal ootab seda sinult ja minult.

Paistab nagu lähaks Jumal tõesti mõnede inimeste elust tähelepanemata mööda. Sääal on üks jumalalalgaja haritud wõi harimata, ükskõik; ta usub ilma Jumalata elus läbi saama. Wõib-olla pilkab ja naerab veel Jumala üle, kuid maa ei lõhke, et pilkajat neelata. Tema lastel on pealegi veel pünajad palged, tema ettemõtted lähewad hästi korda — ta elab aus ja rikkuses. Kas tõesti Jumal ei pane teda tähele, hüüab nii mõnigi. Kuid see paistab ainult nii. Sigus, inimesed lärmitsewad ning räägivad targasti Jumala üle, aga Jumal kuulab waikjelt pealt. Seda võib ainult see teha, kellel armastus on, kellel kannatus on, kuid ka kes teab, et wiimane sõna jüiski temal welda on. Ja see olgu kobe weldud: Jumal waikib Jeesuse pärast; tema ohwri pärast kolgatal. „Ses on Jumala armastus awalikuks saanud meie sees, et Jumal on oma ainuüindinud Poja maailma sisse läkitanud, et meie tema läbi peame elama.“ 1. Joh. 4, 9. See selgitab meile Jumala pikameele ja waikimise. Jumal tahab

igaihega kohata, seepärast saatis ta ka oma ainuüindinud Poja maailma.

Jumal tahab kohata meiega oma sõna läbi. Oma wäe ja tarkusega tahab ta meiega kohata loodus; oma walguse ja armastusega tahab ta meiega kohata oma Poja läbi. Ja see on kõik awaldatud piiblis. Ja me ei teadnud ennem seda! Minult seal on puhas Jumala ilmutus nagu ta Kristuse läbi on awaldatud. „Sest kõik püha kiri on Jumalast sisse antud.“ Kui meil ei oleks piiblit, siis seisjaks inimesed nõuta ja abita maailmas. Ja waata, piibli sõnades tahab Jumal meiega kohata, seal on meil tegemist sõnadega, mis mitmel kombel prohwetite ja lõpuks Poja läbi meile on räägitud. (Ebr. 1, 1)

Jumal ei taha meiega mitte ükski oma sõna läbi kohata, waid ka meie elu o l u k o r d a d e l ä b i. Egitaks oma heategude läbi, millega ta meie maa pealset elu õnnistab. Et ja üldse elad, et ja elad maal, kus igapäew Jeesusest wõid kuulda, ja mitte Aafrikas jündinud ei ole, et ja terve mõistuse omad ning idioot ei ole, et jul igapäew õhku hingamiseks, terwist töötamiseks, leiba söögiks, et ja võib olla oled saanud hea kaswatusse ja veel need lugemata õnnistused millest Jumala sõna ütleb: „Eks ja tea, et Jumala heldus sind meelearandamisele jaadab.“ Room. 2, 4. Waata, kõigi nende heldustega tahab Jumal meiega kohata. Kas oleme nõus esimest sammu tegema! Kui Jumal oma helduses ei saa meiega kohata, siis katjub ta seda w a l j u s e l ä b i. Siis haarab ta meie elus meist kinni, olgu see waranduse kaotus, äri pankrott, töö wõi leiwa puudus. Ja laseb meid jooksta unnikusse, häda ning wiletjüst tunda, et lõpuks ometigi näeks: mitte meie ise ei ole oma elu juht, waid tema. Ja mis teeb inimene sel juhul? Mõtlemata wibutab ta rusikat taewa poole: „Müüid tean ma, et õiglast Jumalat ei ole; kuidas wõiks ta mind siis nii hädasse jätta!“ Ja selle ajemel, et Jumalale vastu tõtata, jookseb inimene veel kaugemale. Ring jarnaselt talitawad tuhanded ja jälle tuhanded. Aga meie tahame teistmoodi talitada. Ei maksa loota enda ega teiste inimeste abile, waid meie teame et Jumal tahab meiega kohata ning seepärast tõttame talle vastu. Siis oleme alalijeks aidatud. Jeremia ütleb 17. p. 8. j. „Õnnistatud on mees, kes loodab Jehoowa peale ja kelle lootus Jehoowa on.“

Jumal tahab meiega kohata ka õnnetusjuhtumiste läbi. Tänapäewa ajalehed kubisewad õnnetusjuhtumistest; kuid kuidas waadetakse selete? Minult nagu materjalile, mis lehte huwitawamaks teeb ja mille üle oleks päewal igawuse pärast rääkida. Negi oodetakse midagi erilist kuulda saada. Ajaleht ilma jarnaste jündmüsteta

Meie Aeg

2. aastakäit.

Vidage aega kalliks!

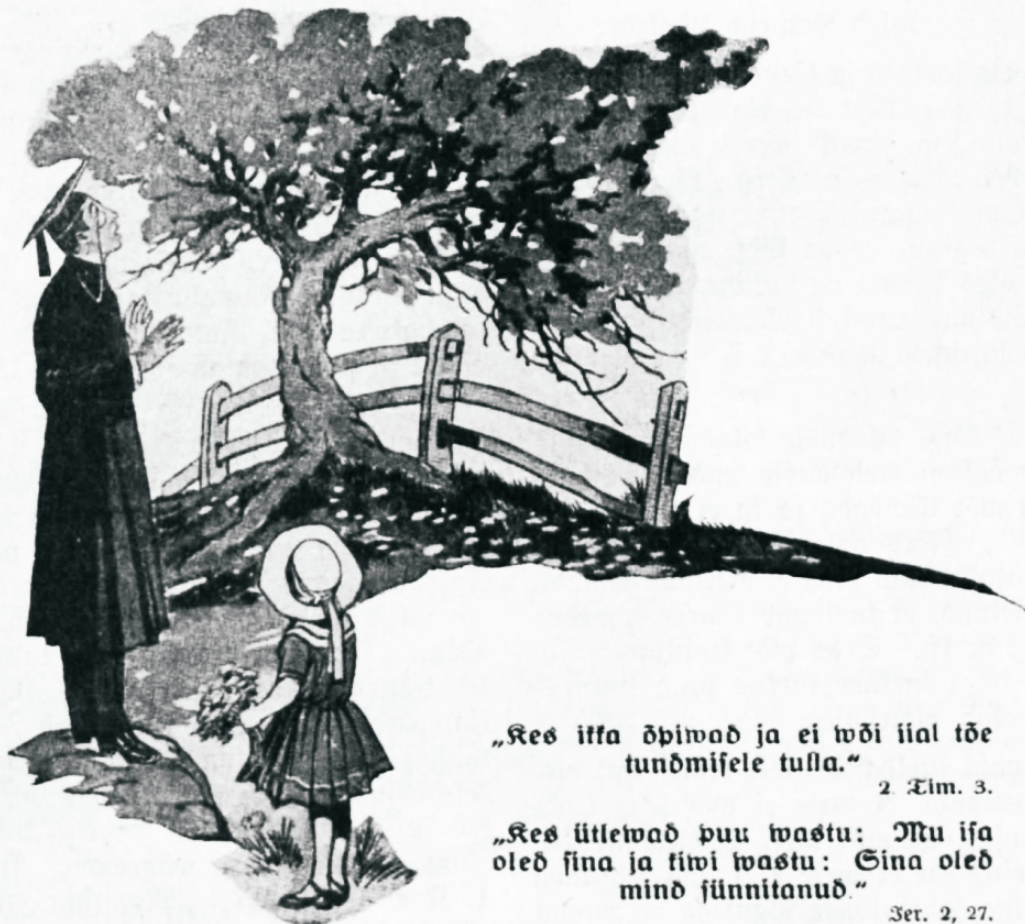
Nr. 3.

Pühad mõistatused.

Kui taevakõrgused mäed, milliste tipud kaovad palvedesse, seisavad piibli esimesed sõnad lihtjalt, ülimalt, majesteetlikult: „Alguses lõi Jumal taeva ja maa“. Pole tõusnud veel kedagi, kes oleks liikunud ümber jelle, ka kedagi, kes võiks tõendada seda. Nagu kõik iseenejst mõistetav ei waja nad mingit tõendust. Nad on ise tõendus. See maksab alguse, loomise ja Jumala enese kohta. Kolm kuristikülgawat saladust, millesse meie ei jõuda tungida oma mõistusega.

Millal oli algus? Kosmograafia, geoloogia ja füüsika püüavad anda vastust jellele küsi-

musele. Ühed teevad katset lugeda maakera wanadust ja määrata algust maakera kihtidest nagu wana raamatu lehtedelt, aga nende teated lähewad väga lahku ja on suuremalt jaolt õige wastukäiwad. Teised on waadelnud teatawate elementide lagunemist ja püüdnud saada jellest otjust maakera wanaduse üle. Igal juhul kõneldakse paljudest miljonitest aastatest. Teooriad kõiguvad nagu pilliroog tuules: „Kus olid sina, kui mina maailma rajasin? Käägi üles, kui ja tead ja mõistad?“ Job. 38, 4. Ka inimene peab tunnistama: „Ma ei tea seda.“

„Kes itka õpivad ja ei tõi ilal tõe tundmisele tulla.“

2 Tim. 3.

„Kes ütlevad puu wastu: Mu isa oled sina ja kivi wastu: Sina oled mind sünnitanud.“

Ser. 2, 27.

Kuidas jündis loomine? Kuidas tekkis elu? Üles, teie mõtteteadlased! Ütelge meile, kuidas on loodud maailm Jumala sõna läbi? Ja teie loodusteadlased, seletage meile kosmose tekkimist! Teie oletused pole mingid tõendused. Kes võtab nad vastu, see ehitab liivale. Mõned tahavad panna meid uskuma, et inimene on arenemisajajärgu viimane produkt, mille eelviimane liili on ahw. Nad leiavad sarnaduse inimese ja ahwi vahel häälestava — ja see on paljudel juhtudel tõesti tõsi asi —; aga kui neilt küsitakse inimese eluidu üle, millest on tulnud esile inimene ja ahw ning ka kogu muu elu, satuvad nad kimbatujesse. Kas oli muna varem kui kana? Esimene eluidu teeb neile rohkem muret kui kõik muud koledused kokkuvõetult. Temaga ei saa nad hakkama. „Üks viimane isa? või kes on jümitanud kaste piisajad?“ Job. 38, 28. Nii küsib Jumal Jobilt. Selle maailma tarkus ei või anda rahuldavat vastust isegi sellele küsimusele. Kui palju vähem võib ta vastata elu tekkimise küsimusele.

Ja kes on Jumal? See on küsimus teoloogiale. Kas võib ta vastata? Kui 2½ aastatuhande eest scati Babiloni teoloogid selle küsimuse ette, rääkisid nad jumalatest, kes ei ela inimeste juures. Dan. 2, 11. Ja kui siis hiljem Paulus läks läbi Athena tänavate, leidis ta altari, millel seisis kirjutatud: „Tundmata jumalale.“ Apostl. teg. r. 17, 23. Raugemale pole viinud seda ka targad kreeklased. Jumal on suur tundmatu. Tundmatu mõistusele. Jhusa sõna selle kohta ütleb Heinrich Dhotzky:

„Jumal on selgitamatu ja tõendamatu. See on tema au ja majesteet. Aga kes elab temani, seda valgustab elupäike, ja temal on võimata jätta teda kunagi maha. Nii on olukord kõigega, mis jumalik: see on uskumatult lihtne, aga põhjendamatu. Seda võib ainult elada läbi, aga mitte kunagi selgitada. Kes kunagi on püüdnud selgitada Jumala tegevusi, on sattunud eksitusse, aga arusaadav on see selgituseta igauhele, kes on asetatud tema elusse.“

Nii on Jumal kõigi saladuste saladus, aga ühtlasi ka kõigi endastmõistetavuste endastmõistetavaim. Teda ei või tõendada ja ta ei tarvitse ka mingeid tõendusi. Mõistusele jääb ta selgitamatuks ja tõendamatuks, kuid süda ei või olla temata. „Zehoova on ütelnud, et ta tahab suures pimedas elada.“ 1. Kun. 8, 12. Seda pidi finnitama Salomon ise. Ja kõigi tarkade tarkus peab tunnustama: Jumal elab pimeduses.

Oleks mõistmata ütelda, et pole sellepärast olemas mingit olemasolu, et meie ei või teha kindlaks olemise algust. Samuti oleks mõtteta ütelda, et pole mingit elu, sest et meie ei suuda selgitada elu tekkimist. Aga jama suure õigusega on rumal see, kes finnitab, et pole Jumalat, sest et meie ei või selgitada ega tõendada Jumalat. Paul 14, 1.

Magus tõendub olemasolu läbi, elu tekkimine elu enese läbi ja Jumal tema tegude läbi. Nagu kannavad endas enesetõendust maailma algus ja elu tekkimine, niisamuti ka Jumal. Tema ei tarvitse mingit tõendust, ta ise on tõendus, absoluutne tõendus. Ja tõendust viimase tõenduse jaoks pole wististi mitte. Viimast ei või tõendada rohkem. Sama maksab ka esimese kohta. Olemise algus ja lõpp on mähitud pimedusesse.

Nii seisame meie piibli kolme esimese sõna ees, kui taewaförguste mägede ees. Meie vaatame üles, aga meie ei näe tippu. Teisel pool sarnanewad nad kuristikkudele, mille üle ei wõi mingit teed. Kui meie vaatame alla, ei näe meie põhja. See teeb meid uimaseks. Meeled ütlevad üles oma tegevuse. Mõistus näitab end mitte küüniwana. Parimad instrumendid on väärtuseta. Mida peame meie tegema? See on suur küsimus, mida Jumal tahab panna meie huultele juba piibli algul. Ja kui meie küsime, ei jää ta vastust wõlgu. Ja nagu igas küsimuses on ka juba vastus, igas otjimisest leidmine, nii peidab ka see küsimus juba jumaliku vastust inimestele. Küsimus on jündinud äratundmisest, et meie ei wõi põhjendada ega seletada mõistusega jumalikke saladusi. Juba esimese kolme piibli sõna juures ütleb täiesti üles meie mõistus. Kõigi aegade õpetlased pole suutnud lahendada seda jumaliku mõistatust. Nad on hukkunud. **Nii jääb meile ainult usu tee.** See on tee, mida meie peame käima ja mida on näitanud meie Jumal kohe oma pühapäika tulekul. Kohe piibli algul seatakse inimene sundiwa otjustamise ette, kas lahendada jumaliku mõistatust mõistusega wõi aga tunnistada end lapselikule usule. Ei wõi ta ühte, ega taha ta ka teist, siis pole tal ka õigust lugeda edasi ühtki rida, weel enam wõtta kätte piiblit. Pühakiri pole mingi õpperaamat ilmalikkude teadmiste jaoks, waid kaswatustöö usule. Kasvatamine usule on Jumala suur püüie. Kohe tema püha raamatu algusel sunnitakse meid paenutama oma põlwi ja palwetama.

See on tee Jumala ja tema saladuste juurde. See on ainjam tee pühadusele. „Maguses löi Jumal taewa ja maa.“ „**Uju** läbi mõistame meie, et maailm on valmistatud Jumala sõna läbi, et see, mis näha, on saanud neist, mis ei nähta... Aga ilma usuta ei wõi ükski Jumala meele pärast olla; sest kes Jumala juure tahab saada, see peab uskuma, et tema on, ja et ta tasujaks saab neile, kes teda otjivad.“ Ebr. 11, 3. 6. „Sest et maailm oma tarkuse läbi ei tunnud Jumalat Jumala tarkuse sees, siis on Jumala meele pärast olnud jõleda jutluse läbi õndsaks teha neid, kes **usuvad**...“ sest Jumala jõle asi on targem, kui inimesed on ja Jumala nõtrus on wägewam, kui inimesed on.“ 1. Kor. 1, 21. 25. „Ma usun ja sellepärast ma räägin.“ 2. Kor. 4, 13.

Tõe ja effituse wahel.

25 aasta eest oli Ernst Saeckel suur mees, kes oli lahendanud kõik elu mõistatused. Tema tööd, mida ta nimetas uhkelt „ilmamõistatuseks“, wadeldi kui tulewiku piiblit. Tänapäewal ollakse Saeckeli ja tema töö üle teises arwamises.

„Monistijche Blätter'is“ kirjutati hiljaaegu, et nüüd ei olewat tulnud mitte ainult arusaamisele, et Saeckel pole sugugi lahendanud ilmamõistatusi, waid on tõendatud, et ta olewat olnud ka liig wähe haritud ja mõimeline süwenemiseks oma „pseudo-

teooriatesse“. Saeckeli tuleb tunnustada küll kui loodusuurijat ja sellel alal jääwad tema teened ikkagi vähendamatuks; aga nii kaugele, kui ta tahtis olla mõtte- ja usuteadlane, pidi ta kindlasti ütleva ära sellest, sest tal puudusid selleks tarwilised eeltingimused. Sarnaste piiride ületamine pidi luh-
tuma.

Nii ofustawad filosoofilised ja teaduslikud ringid oma erilehes oma peapostli ja tema õpetuse üle nii lühike aja järele peale selle tekkimist. Selle

Maatujunemise uurimisel.

„Sest ihulif õppimine saadab piisut taju, aga jumalafartus saadab tõigile asjadele taju ja temal on jellefinaiste ja tulewa elu tõotus.“

1. Tim. 4, 8.

juures käsitatakse küsimust, mida peeti teerajajaks ja ümberlükkawaks ilmawaadete küsimuses ja mis oli nii mõnelegi inimesele jumalafalgamise peapõhjuseks. Milline iroonia lasub aga samaste tõfiasjade näol ülemises tunnistuses, millele näewad end olema sunnitud Saeckeli ringkonnad! Kui kergesti peetakse lugu effiwate inimeste mittevalmi-dest teooriatest! Sõjatakse nende õpetusele üldiselt kaasa ja aidatakse lewitada seda. Rõõgisis hariduskohtades ja ettelugemistel, ajakirjades ja

ajalehtedes, mis kantakse kõige viimasessegi vabritusse ja kõige peidetumasse töökohta, antakse rahvale nii mõndagi uut, jagedasti täiesti tõendamata filosoofia ja teaduse õpetust kui tõstiasja, mis võetakse vastu sellena ka mingisuguse arvustajeta massi poolt. Aga lühikese aja järele pannakse sellele vastu ja tähendatakse teda kui eksituist ja walelahendust. Ta peab pehmendama uusi teooriaid, mis emalt poolt tõrjutakse jälle teise läbi.

Kõige kurwem selle asja juures on aga, et kunagi enam ei kao täiesti maailmasti jarnaste teooriate hukutaw, jumalasalgamise mõju. Nii mõni- gi iganenud õpetusloba võetakse rahwa massi poolt ka siis weel puhta kullana, kui uuemate uurimuste tagajärjed ammugi juba on liikunud ümber tema wäited. Kui kord on jattunud rahwa hulka teaduslikud üteldused ja löökfõnad, siis kantakse nad mõttetult suust suhu isegi siis, kui nad on muutunud juba ammugi tähenduseta. Ei õpita midagi mitmekordsetest inimeste eksitustest ja kinnitakse nende oletustele ja teooriatele pimedat usku.

Aga ka õpetlased ei tee oma wale tulemustest ja eksitustest wastawat lõppjärel dust. Nii dr. Blondus, isik filosoofia alal, tegi oma ülikooli ettelugemuste lõpul peale selle, kui ta oli walgustanud nende jookkul igalt küljelt kõiki kolme filosoofia peala ühesuguse selgusega ja tunnustanud mitterahuldawaks ja kättesaamatuks imestustwääriwa asjalikkusega oma wiimastes tulemustes paljuütleva tõekspidamise, et meie olewat aastasadandete otimiste ja uurimuste järele ikka weel seal, kust oleme alanud; olewat nii, nagu leitaks end kõrwest — ära offi ega leia midagi. Sellepeale waatamata pidawat filosoof otsima ja uurima eksitamatu, sest kord peaks ikkagi leitama tõde.

Milline kahetsuswääriline inimeste rumalus! Nii ja nii paljude wale tulemuste ja eksituste järele, peale selle kui on pidanud lastma langeda nii palju teooriaid, mida aastasadade läbi on kiidetud kui ümberliikamata tõde, ei tulda ikkagi weel tundmisele, et selle uurimise lõppsiht on saawutamatu. Millal leiawad nad tõe seni käidud teedel? Piibel annab sellele parima wastuse: „Kes ikka õpivad ja ei wõi iial tõe tundmisele saada.“ 2. Tim. 3, 7.

Meie ei taha, et meid mõistetakse walesti. Teadus on loonud ka jäädawaid wäärtusi. Ta tõesti, usklik kristlane ei jää wiimaseks teaduse uurimistulemuste tunnustamises. Aga kaine kristlane wääristab ja aitab tulla esile teaduse püüdeid liikumiste seaduspärasuse uurimustes ja jõudude ja ainete loomulikus kooskõlas nähtawas maailmas ja teeb endale kasulikuks jarnaste püüete kättesaadawad tulemused; aga nii palju kui puutub igawestesse asjadesse tungimist, meelelise ja ülemeelise maailma alusesse ja maailma olemusesse, tuleb heita teadus kõrwale kui mittekiillaldane.

Jarnaste arutluste põhjuseks pole mitte lõbu wiljatuks tähtsimeiseks jarnaste teooriate kaitsja-

tega, waid jügam kaastunne nende wastu, aimdujeta hingede massiga, keda wastutatamatu wiisil mürgitatakse ja õige jagedasti häwitatakse täiesti anahnete inimeste läbi pooliku teadusega. Inimesed tehtakse jumalasalgaajateks mittereaalsete teaduse katsete läbi. Neilt rööwitakse usk elawasse, igawesesse Jumalasse ja selle wastu ei anta neile midagi. Neid pannakse kahtlema igawesest jumalafõnas, mis on tõestunud läbi paljude aastasadade kestnud otsekohefelt tõde otjivate hingede rahuldamisest ja neile antakse selle eest muutlikud ajukujutlused teooriatest, mis jätawad rahuldamata otjivad inimesed just tähtsamates küsimustes.

Kui kangele on tunginud juba teaduse ja filosoofia tühjuse läbi põhjustatud häwitustöö ja milline jumalasalgaajate woog on manatud esile selle läbi, näitawad mõnede wiimaste nädalate ja kuude kurbtõsised sündmused.

Kogu maailmas on jumalasalgaajad tööl. Nii on võetud ette wiimase ajal mitmesugustes Saksamaa osades sõjakäigud mitmel wiisil kõigi wastu, mida kutsutakse usuks. Pannakse toime rongkäike, peetakse noorsoo pühitsemistunde ja awalikke usuwastaseid ettekandeid nii noortele kui ka wanadele. Sarnase häwitustöö juures ei peatuta ka lapse hinge templi ees, sest jarnastest toimingutest wõtab aja suur protsent lapsi. Ühel Königsbergi ateistide noorsookoosolekul olewat kuulajast lapsi isegi 70 sajast. Selle koosoleku waimu näitab järgmine juhus: Sellel koosolekul Königsbergis üteldi üles noormehe poolt meie-isa palwe jissejuhatuses kõiki jumaliku pilkawas ümbermoodustuses.

Berliinis pidasid wabamõtlejad rongkäigu, mis tuletas meelde prantsuse rewolutsiooni kogu oma korraldusega. Rongis sõitis palju wanfreid pilke ja laimuplakatitega, mis tegid ristiusu naeruwääriliseks.

Need nähted on ühtlasi ka kiriku halwa külmisõikus. Kui mitmesugused kirikud oleksid õpetanud poliitika ja poolikute teaduste ning inimlikkude dogmade asemel parem mõtlemata pühakirja tõde, siis poleks see kunagi läinud jarnaste kahetsuswääriliste eksimusteni. Kirikul oli wõimalus õpetada rahvale midagi paremat, sest rahwas jälgis teda usaldawalt. Ta on tulnud aga liig hilja. Nii kannab just usuteadus suuremalt jaolt süüid meie päewade hingelistes hädades; sest ta sõbrustab wäga meeleldi kindlusetuses ümberkõnawa mõtte-teadusega. Selles, et ta tegi kaasa nii mõnedki tõendamatu teaduse teooriad ja kandis nad isegi kooli ja kirikusse, eemaldus ta ikka enam Neesuse Kristuse põhilauetest, ja kiriku poolt mahatallatud ristiusk madaldus ja muutus jõuetuks. Ta muutus uue usu lappimiseks, mis laenas piiblist peaaegu ainult nime. Silis luuletajanna ja kuninganna Carmen Sylvia räägib sama tõde: „Kui ristiusk oleks sama, nagu ta tuli Kristuse suust, siis oleks ta hoopis teine usk, kui see, mida meie praegu nimetame selles.“ (Järgneb.)

Muudatusi ristiusus.

(Särg.)

Mõnda kaotati Uus Testament. Et jeda mõistetaks, koguduse juhid andsid juhatusi ja avaldasid kirjalikke seletusi paljastades gnostikute piüideid, näidates milline seisukoht võtta jne. Suhetivatel oli ise tarwis järelekaalumist ja vastaste vaatega süvenemist, et võida asja selgitada. Kuid see tegu nõudis kalli hinna. Gnostiline müstika haaras neid ise ja avaldas neile nii suurt mõju, et nad võtjid mitmes asjas omaks need ideed, mille vastu mõeldi võidelda ja neid on põimitud ristiusu põhimõtete seletustes, millised avaldati eelpoolnimetatud kirjades, mida hakati kutsuma apokrifideks. Nende alusel on kujundatud kirjalikke vorme, mida me osalt oleme juba nimetanud. Nendes avaldatud seletused käisid Uue Testamendiga võrreldes kõrwalteid ja arendasid walearuusamist mitmes asjas. Nendes on seotud juba tõde walega. Ujuõpetuse areng saab teise juuna. Uuele Testamendile on antud hoopis teine mõiste. Avaldub awalikke gnostilisi piüideid ja ewangeelium on asetatud gnostilise müstika raamidesse. Esineb Uue Testamendi üle allegorilisi (mõstufõnelisi) seletusi ja Wana Testament tehakse täiesti maksuwestaks, nagu ei oleks Uuel Testamendil mingit suhtumist Wana Testamendiga. Kuna Kristus oje on annud palju ühtlust ristiusule Wana Testamendiga ja jeda on tunnustatud ja peetud ka apostlite ajal, siis saadakse nendes sellest üle sel teel, et neid tõstasju piüitakse ära seletada allegooriliselt. Näiteks teisel aastajajal kirjutatud ja tunnustamist leidnud „Barnabase kiri“ julgeb wäita, et Juuda rahwas pole olnud iialgi lepingus Jumalaga ja ainult kristlased on päris seaduse rahwas. Selles allegoorilises seletuses ta läheb nii kaugele, et salgab lihtsalt ära käjuõpetuse ajaloolise mõtte. Ta seletab muuseas, et sealihajõomise keeld tähendab: osajamistest seajarnaste inimestega peab põgenema. Ka pannakse ette hingamispäewa muuta ja jeda sellepärast, et meie siin oma pattude pärast ei wõi pidada hingamispäewa öieti ja jeda alles siis wõit teha wõime, kui Issand tuleb ja sellepärast on kahetsas päew (s. t. järgmise nädala esimene päew), mil ka Kristus on ülestõusnud, parajasti hea küll, et teda selles jumalafartmata maailmas pidada kui „piduliku rõõmupäewa“.

See on ju awalik knostikute piüie. Seda anti aimamatult käest kätte, ja paljud ei mõista jeda weel tänapäewgi ega juuda uskuda. Kristlased omajid jeda oma usaldatud karjastelt. Awalikke knostikuid põlati, kuid kui nende piüideid kahtlustatamatult edasi andis oma sugune, siis wõeti jeda kahe käega wastu.

Nii on need wõõrad mõjud igafülgselt kaasa mõjunud, et on loodud kirilik organisatsioon ja

teoloogia, et on piüitud anda ristiusule wõrn, mis on enam wõõras laen kui algupära. Palju algupäraseid kristlikke vorme on ära jäetud ja ollakse harjunud mitmete asjadega, mis pole pärit ristiusust.

Ristiusus on leidnud ajet see muutus, et kristlikust on saanud katoliikline, kirikline . . .

Me tahame jeda muutust weel täpjemalt määrata. Arwatakse, et ristiusust pidi arenema ja omandama kaju, nagu see inimesele kohane. Seda soowib inimlikkus. Jumaliku ei arenda inimene; ta wõib sellest küll ainult mööda minna oma seadlustega. Kristuse põhimõtted olid täielikud juba tema awaldamise korral. Tema põhimõtete teostamist inimese seesmise wajaduse järele koosneb kristlik ristiusust. Katoliikline korraldus on sellest palju kõrwale kaldunud. Tema tõsidus selles kristlikus waimus on kadunud. Sellepärast temal on olnud tarwilik arenemine ehk kujunemine, kus iga aeg ja wõol toob midagi uut.

Seadlus on asetunud waimu, ja sellepärast on saanud üldhuwiks kaasa tõmmata massi ja jeda nii, nagu see temale meelt mööda. Minult õpetus ja kuuluwus pidi olema juba küllalt mööduandew. Sellepärast katoliiklikus ristiusus on nii palju massi-pühholoogiat (tunnet). Selles on hakatud arwesse wõtma jeda, mis inimest inimlikult seob ja kõrwale on jäetud sõna tõsties mõttes kristlik. Siia kuulub mõnesuguste asjade pühakspidamine, mis kuudagi ühenduses ristiusuliste mälestustega. Kirik hakkas neid koguma ja alal hoidma. Ta oli nende warandustega uhke ja igaihte huwitas ka see asjaolu. Ümestus pühade asjade wastu kaswas. Ürajooksul aga kogus nende arwel wõimatuud asju, Ümestegija ristijamba küllusest, naeladest, Maria pisarast ingel Gabrieli tiwa sulgedeni (!). Kristus rippus ühel ristijambal, mida ta ise jaksas inimesena kanda, kuna nüüd on katoliku kirikul tema ristijambast nii suur puu tagawara, et sellest jatkus külla Rooma linna saunu mõneks kuuks. Ümesties nende asjade „pühadus“ oli kerge uskuda, sest neile tutawas paganlikus ilmatundmises oli iga eraorraline asi jumaldatud ehk jumal ise (Setiis).

Hakati kandma juust-juhu wagajutte endiste nimetamatest eelkäijatest. Loodi palju fantaasialist. Neid avaldati Apokriiwides ka kirjalikult. Iga edasirääkija lihas temale weel oma tunde järele tema piüi omadusi juure ja nende kujunes ülistatud mälestus, neid nimetati pühadeks isadeks. Kirjutati ette, nagu nad oleksid liikunud inimeste keskel aupastes, mis näha katoliiklistelt piltidelt. Tõeliselt aga nad omal ajal ei juutnud enam wahet teha paganliku knostifismi ja Jumala Poja läbi ilmutatud ristiusu wahel. Seda waadet põhjustas jällegi pääliskaudne ristiusu mõistmine, mida titjendas katoliikline seadlus. Ünimene kaldub endiseid asju nägema rohkem ikka hääs walguses. Paganusest helenes ka furnuteaustamine.

Inimese enesearmastus hoolitseb ka enda eest. Püha nimi ei võinud saada ainult neile, kes varisenud põrmu, vaid ka elavatele. Kui juba kirikul oli pühi asju, pühad talitused ja nendest osajamine, siis võidi nende kaudu ka pühaks saada. Juba neid, kes seda talitust pidasid, peeti pühaks. Särilikud liikmed, kes ei jõudnud selle kõrguseni, hakkasid tõeks pidama, et usk ja teadmine ei olegi igaihe pärast, vaid ainult kuuluvus ja alluvus pühadele (preestritele) kellele usaldati hingehoolitus. Need jagavad iseäralist Jumala armu, sakramente. Nende terve teadmine usust jäi nii juureks, et tuleb vastu võtta sakramente. Süütunne on igaihel, aga katoliikline traditsioon ei teadnud selle lepituseks muud kui ohvrit, häategu. Kuna ewangeelium annab nõu, et Kristuse armu läbi saate lepituse ja sellejärel peate käima eluvalu kätse järele. Suuremaks häateoks oli käia kord ära pühalt maal, kus Jeesus sündinud. See oli parem, kui eluaeg pühitsemisel elada. Viimaks sai kirik häategudest ja pühadest asjadest nii rikkaks, et müüis wabalt igale ülesõhtusele pattude andeksandmist ja saadud sissetulekust ehitas uusi kirikuid ja kõwendas organisatsiooni. Wäga meelitatav asi iseenda.

Mis veel, kiriku kui jumalateenistuse koja kauniduse ja sisseseade pääle pandi suurt rõhku. Poolhämär kirik laest paisjwa walgusega, sisseseadeks pühad asjad ja pildid, wõlwid, altar, ohwirohu suits, laul ja pühalik jumalateenistus, — see kütkestab inimese hinge, rahuldab, alandab põrmu enesehukuse ja kutsub esile auartuse kiriku pühaduse ees. See hoidis tagasi iseiseiswa reageerimise ja eelaimdused, ja korra huwides hoidutigi sellest, et liikmeid kaswatada teadlikkudeks; neid hoiti eemale piiblist, kus Jumala sõna terwikuna. See surwe tuli sellest, et kord ja kumme oli ilus aga korraloojate jiidametunnistus waewas nende sees.

Masši-psiühholoogia (tunnete) kasutamiseega kirik on kaswatanud kõigiti ustawaid liikmeid, kes teawad, et see seadlus on nende elu ja usk, ükskõik misuguseid wäärnähtusi ajalugu temale alla ei kriipsuta ja et Jumala sõna teda annugi mitte ei tunnusta. Siin peab alla kriipsutama tema elulisi saawutusi, seda energiat, millega oma asja igale poole lewitati, kuid teiselt-poolt, et ta seob oma osawõtuga nii palju otsekohest, waba, kuid seesmiselt seotut, mis on pärit wanast paganaajast. Ta see on katoliikline. Ta on, nagu alguses nimetasin, pidanud wõitlema, on kaotanud, aga on ka end maksma pannud; on ebajumalakummardamist suuresti kaotanud ja on loonud inimlikul wiisil kristliku organisatsiooni kui kindluse, milles hoida oma warandusi ja kaitseda nõrku.

Me peame waele küsima. Kas selles traditsioonis on jäetud ka veel ewangeeliumile eluõigust? Üteluse põhjal: „Jumal on mitu rumaluse aega sallinud,“ peame tunnistama, et temast paljud on leidnud teed Jumala juure. Aga kas just tradit-

siooni imeustuswäärjuse tõttu? Küll ei, waid sääl kus ewangeelium nähtawal wõi warjatud kujul wõis mõju awaldada, kus iga hing wõis wahetult pääseda Kristuse juure. Meile on tuttawad katoliiku algupäewadest märtrilood Perpetuast j. t. See iseloomustab jägawat usulist elamust, kus on ewangeeliumi wäe kajastus. Kus ewangeelium on warjatud, sääl on ka ewangeeliumi usu tõsidus puudulik ja läheb üle katoliiklisele wagadusele. Ewangeelium käheb, et katjuge, et ükski teist ei eksi ja katjuge mis on Jumala nõu awaldatud prohwetite ja apostlite läbi, kuna kirik käheb igaihel mõõta selle mõõduga, millega tema isad on mõõtnud, seda mis kirik neile on kätte mõõtnud, mida meie ka eelpool õppisime.

Me läheme veel edasi ja waatleme kirikute edaspidist kujunemist. Põhimotiividel, millele pandi alus teisel ja kolmandal aastajajal, ei ole suuri muutusi märkida, ainult teostamises on ühte kui teist ette wõetud. Üldise kiriku hooldajate wahel on tekkinud tülid ja on mindud lahku. Neljandast aastajajast pääle on kaks katoliiku kirikut, Kreeka ja Rooma kirikud. Täieline lahkumine sündis 11. aastajajal.

Esiteks kreeka-katoliiku kirikust. Tema läbi on kadunud maa päält Kreekamaa muistsed jumalad.

Piibel — raamat, mille lugemine oli walitse

Hellenismile anti pühkeaga. Kiriklik filosoofia on asemel tulnud. Kristiuse ilmavaatest neil suurt aimdust ei olnud ja sellepärast võeti appi kreeka filosoofia, mis neile ikkagi kõige lähemale jäänud, et spekulatsioonide teel seletada Kristuse isiku kuuluvust. Ei jõutud kaugemale, vaid jäädki kinni meil juba kõnes olnud Logose juure. Tulemus oli, et ewangeeliumi mõiste on jäänud varju, ja loodi kolmainujumaluse õpetus — ühel Jumalal on kolm loomust, avaldub Isana, Pojana ja Püha Vaimuna. See on ka pea ainuke asi, millega ta erineb rooma-katoliku kirikust, kuna viimasel on ikka Isa ja Poeg.

Nendest moonutustest hoolimata idakirik on osanud end tasakaalustada rahvaste tundeelus, nii et rahvustunne on saanud usutundeks, näiteks kreeklaste, wenelaste, armeenlaste j. t. juures; sellega iseeneest keeruline ühennitus, — tunded, teadmine ja kultusoskus on ühte sulanud. Kui aga vaadelda väliselt nende kultust, pidulikke kirikukombeid, pihi asju (Reliquien), pilte, preestrid, munkide ja nende müsteeriaid ja siis võrrelda ühest poolt esimese aastaja algkogudusega ja teisest poolt hellenistlike (kreeka) kultusega, siis peab otsustama, et ta ei kuulu mitte esimesse vaid teise. Ta ei esine mitte kui kristlik jaadus kreeka ühennusega vaid

kui kreekaline jaadus kristliku ühennusega. (Prof. Garnack). Esimese aastaja kristlased olid võidelnud selle kui väärjumalateenistuse vastu. Jumalateenistuse viisiidiga ja dogmaatiliste õpetustega on lugu jarnane, et kui kriipsutada läbi sõna „Kristus“, siis ei tea enam kuhu peavad kuulma. Ta on lihtsalt jätt kreeka religiooni ajalooli. Ta on see, mis saab religioonist (usust) arenedes „loomulikul teel“, kui inimene käib oma teed ja ei mitte Jumala teed. Seda võib nii nimetada „loomulikuks“ usuks, sest teda ei ole taastanud arenemast ükski prohmet, usupuhastaja ega geenius. Kiriklike wagaduse tõstmiseks kujunes mungaseisus, kes rituaalset (kirikukombelisi) teenistust täpselt täitsid ja ilmaelu kõigiti võõrrii võtsid. Paremust selles midagi ei ole olnud, sest uhkeolek pühaduse juhtes tegi mungad iseloomult Iodewaks, sündis paljugi laiusväärilist. Nende unistav olek elustas nõudusliku waateid, sellepärast iga kreeka-õigeusklik on tegemises nõiduste, lausumiste ja salatarkustega. Kui selgelt nähtub see petseri-eeslastegi juures. Üldise igasugune kiriklik teenistus on salapärase, millel pole ühist ewangeeliumiga. Ta on sama praegu, mis saamispaewil.

Meile paistab filma tema traditsioon ja sõnakuulmine sellele. Gnostitsismi vastu võitlemisest juba nägime, et kõik mis olufordade kohanemiseks oldi sunnitud tegema, seda nimetati hääks ja waimu järele talituseks. Kõike, mis sedawiisi aastafadade jooksul saadi, hakatakse nimetada „apostlikuks“ (apostlik-õigeusklik), mis on pärit sellest piibli mõistest: „Nemad jäid alati apostlite õpetusse“. Seda nime oli tarmis kirikule, peab olema vähemalt nimeliselt apostlik. Kirikukommetesse jäämist loeti apostlikuks teguviisiks. Sellega oli ewangeelium välja tõrjutud.

Isäraline toonitus langeb „õigeuskule“. Selle eest pidi juba teisitimõtleja taganema, nendega ei pidanud enam halastawalt ümber käima.

See fanatizm tuli rooma-katoliku kiriku võimust ja paawsti poliitikast. Mitmesugustel waleteedel loeti oma kohuseks, teiseuskulise werehinnaga taga kiusata. Selleski paistab, misugune waim talle wäge andis, kiriku ja riigi ühendas. Kristus see ei olnud, sest apostlite õpetaja oli halastaja.

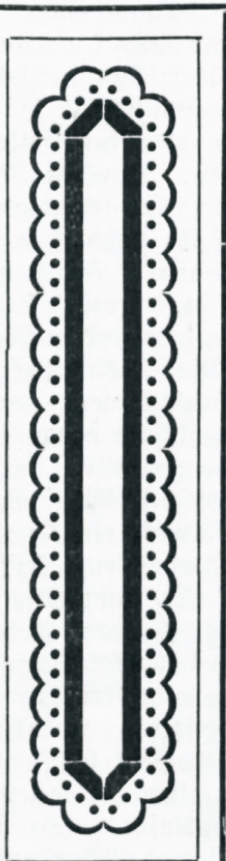
Rooma-katoliku kirik on just iseloomustaw oma wõimu piiüdes, muidu traditsiooniliselt peaaegu ühesugune kreeka-katoliku kirikuga. Traditsioonid wõetakse appi ja see läheb massi-tunnet kasutades korda. On walmistatud dokumendid, nagu Peetrus oleks olnud kauemat aega Rooma piiskop ja annud üle oma taewariigiwõtmete õiguse järeletulijale. Selle alusel Rooma piiskopp hakkas end nimetama kõikide usklikkude isaks — paawstiks (papa). Ta nimetas end Jumala Poja asemikuks, maapäälseks jumalaks jne., kuna ka Pontifex Maximuseks, mis paganlise preestri aunimi. Tema leidis endal meelewilla olewat maa pääl.

(Zärgneb.)

teelatud, kui rooma-katoliku wõim

8.

Tunnistamine.

„Kes mind tunnistab inimeste ees, teda tahan ka mina tunnistada oma isa ees, kes taewas on. Aga kes iial mind ära jälgab inimeste ees, teda tahan ka mina ära jätata oma isa ees, kes taewas on.“ Matt. 10, 32, 33.

Sakja sõduri päewaraamat, kes pööras tagasi wäerinnalt oma õnnetule isamaale, jälgib pöru-tawa tunnistuse: „Meie taga on hauad, meie ees on haud.“

Tuntud poliitik ja waimulik on tunnistanud ilmaft tüdinenu meeleolus: „Tõesti, on tunde, kus isegi protestant tahaks leida kloostrit, uskliku rahu jadamat.“

Nende raskemeelsete tunnistuste wastu kõl-wad meie Issanda sõnad hoopis teisiti: „Minge kõige maailma ja kuulutage armuõpetust kõige loo-male.“ Mark. 16, „Ärge kartke mitte neid, kes wõi-wad surmata keha ja ei wõi surmata hinge.“ Rauameeleolust ja kloostrigaatsusest pole jälgegi nendes Issanda sõnades. Nad ei juhi ilmaft põge-nemisele, waid tööle ja maailmale tunnistamise julgusele. Kõrwalistest kohtadest kutsuwad nad teid eluwäljale, pahandusest ja tüdimusest wapralt wõit-lusele pühamate waranduste eest. Issand tahab, et lumastatute kristlikkus ei näitaks end ainult kodus waikses jumalakartlikkuses, waid et ta awalduks il-male, tõendaks end inimestele ja tunnustaks end Issandale. Teie peate tunnistama oma Jumasta-jat oma olemise ja eluwiiuga ning sõna ja teoga. See oli esimeste kristlaste ülesanne. See on ka tä-napäew meie kohus.

„Kes mind tunnistab inimeste ees“. Kui jõu-liselt kõlab see! Nendest sõnadest heliseb midagi nii suurt, kõrget ja tugewat. Tunnistamine! Nii siis anda tunnistust, seista kõnes ja wastuses, anda aru. Wõida rääkida, wastu rääkida, wõida tungida kal-lale ja wõida kaitsta, kui nõuab jeda Jumala asi. Olla wägew awaliku sõnaga sõbra ja waenlase wastu.

„Kes mind tunnistab inimeste ees.“ Tunnis-tajal peab nii-siis olema midagi, mille poole ta tun-nustab end. Tema tunnistamisõnadel peab ole-ma mingi ese, mingi siju. Tühjade südametega tü-hised inimesed ei wõi tunnustada üldse mitte. Kes pole elanud läbi midagi oma sisemuses, kes pole ko-genud seal milleski, kes pole wõidelnud ega saawu-tanud midagi oma hinge põhjas, sel pole ka midagi, mida ta wõiks tunnustada. Sõnad sisemise wastu-kajata on waid tema suu kõned, ainult kunstiline wili wiljakandmatul puul. Na piibli sõnadel, mis pole räägitud poolehoiu ja weendumusega, pole mi-dagi tegemist tunnustamisega. Nad ei tähenda enam, kui helisewa metalli ja kõlawa kuljuse kõmin.

Sige tunnustamine on pärit sügawusest. Ta on kristlase rinnas helisewa kelluse hääl. Ta on meis ajawa kandle kõlin, mille keeli liigutab waim.

Ta on südamel põlewa püha tulufese jätkendaw jäde. Jeesus ütleb sellepärast rõhuga: „Kes mind tunnistab inimeste ees.“ Nii siis tema, tema on kõige tunnustamise siju ja ese. Sinu tunnustamis-õna peab tõendama, et sul on isiklik suhe temaga; et sa tead, et sa oled lumastatud tema läbi, wõlgned kõige eest tänu temale, et sa oled tema omandus ja ei taha elada ega surra temata, et alles tema läbi on saanud sinu maine elu elamiswääriliseks. Sinu tunnustamine pole selle järele mitte teisiti, kui waljult kõlaw kinnitamine: „Ma usun, sellepärast ma räägin.“

„Kes mind tunnistab inimeste ees.“ Ma for-dan sellepärast sügawaima rõhuga: „inimeste ees“. Mida tunnustab usk, on määratud inimeste jaoks ja juhitud ka inimestele. Sama usk, mis räägib päew-päewalt oma Jumalaga, peab olema ka kõ-nekas kaasnimeste ees ja andma tunnistust sõna ja teo läbi. Mingit usuelu kätte ja looriga. Mingit jala- ega tundmatuksjäämise kristlikkust. Issand ei taha alamaid, kes teeniwad teda peidus ja kannawad warjatult mantli all jeda, mis on tema kõr-geim ja parim. Tema tahab waid awaliku sõna ja wabameelse teo jüngerlikkust. Kogu wäline elu ol-gu peegeldus sisemisest elust. Eluwiiis ilmas olgu awalik kristlik eluwiiis. Suhe kaasnimestele olgu ustaw wastupaiste suhteist Jumalaga.

Tunnustada „inimeste ees“ ei tähenda mitte end kristlik paista ja üles näidata tahtmist, kui oleme läbikäimises maailmaga, waid elada lihtsas loomulikkuses kui ristiinimene. Elada loomulikus ja awalikus lihtsuses nii, nagu on kohane kristla-sele. Kuulata Jumala sõna rõhken, kui inimeste sõna ja armastada teda enam, kui maailma ning jääda puhtaks ja määrimatuks ka mustas ümbrus-konnas. Käada ehitamatuks halvast õhkkonnast ja inetust eeskujust. Mäti hoida Jumalat südamel ja silme ees ja ühtegi sammu kalduda kõrwale tema kitsast käskudetest. Wõike jeda tuleb teha igasuguse kunstlikkuseteta, nagu oleks see iseenesest selge, nagu peaks see olema nii, nagu poleks kristlik elu mõel-dawgi teisiti, kui roobastatult ja selgitatult usu-walguse läbi. See on eluwiiis tunnustamine, iga-päewase elu sõnatu jutlus, keeletu, aga tugew tõendus oma kristlikkuse ehtsusest.

See tunnustus „eitatult inimestele“ ei wõi tei-fiti, kui peab weenma. Tähelepanek, et inimese ju-res kooskõlastuwad usk ja elu, on mõjuwaim ja tu-gewaim kristliku töö kaitse. Uuema aja inetum Kristuse waenlane hüüab lõikawa etteheittega: „Rõhken lumastatudena peaksid usklikud wälja paistma, et ma wõiksin õppida uskuma nende Lu-nastajat.“ Ta luurab kristlaste järele kes tõesti elawad Issanda sõna järele: „Kes mind tunnis-tab inimeste ees“. Kas ei pea tegema tema ette-heide meid rahutuks oma küsimusega, kas oleme meie tegelikult oma eluga jarnased tunnustajad? Kas on tuntaw meie elus ja tegeruses Issanda mõju? On need tema waimu kiired, mis paista-

wad filma meie toimetustest? Kas välisilm saab meist mulje, et meie oleme ehtjad, otsekohesed kristlased? Kas pole jäetud midagi hooletusse meie poolt või tehtud kunagi midagi, mis on mõjunud eemaletootavalt weenmise ja võitnise asemel?

Need on teravad filmad, mis panevad tähele kristlasi. Nad näevad jüngri kuuel kõige vähematki plekki. Nende poolt leitakse üles ka kõige tühiem eksumus. Ümestustäratavalt terava pilguga märkavad nad, mis pole koostöölase usuga ja kaldub kõrvale kristlikkusest ning ei ühtu Issandaga. Oleme meie teadlikud sellest igal ajal? Kas mäletame ka igas olukorras, et ka kõige tühiem ustavusetus teeb kahju kristlikkuse paistele? Kas meie ei unusta kunagi, et kogu meie eluviisi juures seisab mängul Issanda au? Tõesti, meie Issanda asi oleks waa peal palju lugupeetavam ja meid ümbritsewal maailmal oleks palju suurem auartus meie vastu, kui meie näitaksime end igal pool sõna ja teoga Kristuse teenritena. Üst, pandult ümber teošte, on kõige weenwam tunnustamine."

"Kes ial mind ära salgab inimeste ees, teda tahan ka mina ära salata oma isa ees, kes taewas on", jatkab Jeesus, "Ta teeb nii wahet ainult tunnustajate ja salgajate wahel. Kas üks või teine. Pole olemas kolmandat asukohta. Jeesus annab teisel kohal selge wastuse: „Kes pole minu poolt, on minu vastu; kes ei kogu minuga, see pillab laiali.“ Nii siis seab ta üles nõude: kas ja — või ei. See või külm. Kõik või mitte midagi. Tunnustajad või salgajad. Ta peab seadma selle nõude, sest ta ei kuuluta mitte ainult tõdesid, waid ta on tõde ise. See on tõe kuninglik jõud, mis tuleb nähtawale temas. Seisab tema sinu hinge ees, siis seisab tõde sinu ees. Kui tema kõneleb sinuga, kõneleb sinuga tõde. Kuidas ja asetub temale, niisuguse seisukoha wõtad ja ka tõele. Kõne all pole mitte õppearwamised, kui sa eraldud Jeesusest, mitte usulised waated, probleemid, mõtted ja küsimused, mitte ajaloolised juhtumid ja kombelised nõuded. Võib juhtuda, et ka see annab sulle tegetsemist sinu kristliku elu tsel. Aga peaaft pole see mitte. Waid tõde, kui niisugune, on see, mille ees ja seisad kui ristiniimene. Mitte ükskõik misugune tõde, waid — tõde. Mitte üks paljudest tõdetunnistustest, waid üks ainam, kes on julenud ütelda: „Mina olen tõde“. Kas wõiksid ja jääda ükskõikseks tema vastu? Kuidas, mitte astuda wälja tõe eest ja tunnustada end temale? Mitte seada end tõe poolele kindluse ja kindlustusega? Olla tõe jünger ja astuda üle Jeesuse asjast? Weel enam! Kes on tõde, on ka elu. „Nende elu, kes kadunud.“

Kas ei tahaks ja tunnustada end jagamatu andumise läbi tänulikult temale, sellele Issandale, kes on toonud eluwalguse sinu surmaoõsse? Kas pole ta suurima tänu wääriline?

Ma ei unusta sellejuures, et salgamine tekib enamatel juhtumitel inimestekartusest. Ümelik,

Nero hirmupäewil ja inkwiisitsiooni aegadel, kus usu tunnustamine tähendas elule hädaohtlikku tegu, täitsid jeda paljud ustawad tunnustajad. Nende jumalakartus oli nii tugew ja mehine, et ei jäänud ruumi inimestekartusele. Sellewastu niid jalliwuse ja jüdametunnistuse wabaduse ajajärgul on salgamine otse häbistaw laima ringkonna tähis. Nad on kaotanud kartuse Jumala ees ja teinud end rippuwaks lapsikuist küsimusest: **mis ütlevad küll inimesed!** Nad kardawad mõtte ees, et wahest ehk neid peetakse wagaks. Nad waitiwad waljult ja ägedalt. Otsustawalt eemaldumise asemel teewad nad kaasa inimestekartusest. Nende nõndanimetatud kristlikkus on muutunud murduwaks nii, et neil puudub jõud kannatada wähefene arwustust, pilget või tagarääkimist. Kaasinimestele meeldimine näib neile wäärtuslikumana, kui kogu kristlikkus.

Muidugi pole need inimesed need, keda võib tarwitada Jeesus. Tema tahab saada kaljulisi kristlasi, mitte aga kristlasi wahast. Wastupidamaid puid, aga mitte kõikumaid rooge. Loitwaid tulefid, aga mitte kustuwaid jädemeid. Minult neid tunnustajaid peab Jeesus wääriliseks olla tema omanduseks. Ustawad, kindlad, julged ja piisiwad. Inimesed, kes seisawad elawas usus ja kartmatult wastutawad oma usu eest. Neid, kes tunnustawad teda, neid tahab ta tunnustada oma taewase isa juures.

W-e.

Lase ennast walmistada oma Jumala vastu.

(Järg 34-ll lht.)

on kuiv ning igaw. Aga, et Jumal selle läbi inimeste vastu räägib, jeda ei usta, sellest ei ojata aru saada. Tänapäewa inimene otjib sensatsioone. Ja kuidas ta juba on harjunud arwuta raudtee-lae-wa-kaewanduste- ning tänawa-õnnetustega! Kui kergesti harjub ta nende kõrgete arwudega surmest ning haawatutest. Wäiksem juhust, wäiksem arw jurnuid ning wigastatuid huwitab teda wähe. Pea-aeu rahuldumata loeb ta neid: „Ei midagi iseäralikku!“ Ennetusjuhtumised ükfi weel ei aita, ta tarwitseb ka aruannet kuritööde, armastuskurbmängude, warguste jne. üle. Kõike jeda võib modern, haritud inimene filmapilgutamata lugeda ning isegi weel sellest mõnu tunda. Seda loeb ta kõik hommiku kohwi juures, suitsetab efimese sigari ning lõpuks paneb ajalehe rahulikult kõrvale nagu tõesti midagi „iseäralikku“ ei oleks juhtunud. Ja ütles jarnasele inimesele, et Jumal on tahtnud temale nende kuritööde ning andmete läbi rääkida, siis naerab ta find wälja.

Jumal räägib meie vastu weel täna igal wiisil, aga saatan piüiab teha kurdiks meie kõrmu. Jumal saatis meile oma Poja, keda kirjeldatakse ewangeliumis. Kas sa kuuled tema häält? Kas sa mõistad tema hoiatusi piiblis, rahwaste elus ja looduses? Lase end walmistada oma Jumala vastu, oh Issrael! R. Binde aineil wabalt J. S.

Kodufoldel.

Armastuse jõud.

Mõned aastad tagasi kõneles üks jutlustaja kujagil wangimajas mõningatele wangidele ewangeliumi põhimõtete üle. Ta esitas neile väga tõsised ja pühalikud sõnad, kuid näis, et see ei avaldanud nende päale mingisugust mõju. Ote selle vastu suurema jao kuulajate nägudel peegeldus jääkülma ükskõiksus ja mõned isegi naersid ja pilksid jumalike asju. Mõne lõppedes palus kõneleja wange, et nad selle ettepaneku järele teeksid, mis tema neile tegewat. Ta ei nõudwat neilt midagit rasket, waid mis kõigil kergesti wõimalik täita. Wangid wastasid. „Kui see wõimalik on, siis tahame teie nõuandele järgida.“ Jutlustaja wastas omakorda: „Töotage mulle, et igaiks teist, minnes tagasi oma kongi, wõtaks kriidi ja kirjutaks oma toa uksele sõnad: „**J u m a l o n a r m a s t u s !**“

Paljud naersid seda kuuldes, aga nad kõik otustasid jutlustaja soowi täita.

Wangide seas oli üks isäranis jumalamallatu, kes oli ka jutlustamise ajal rohkem teotanud, kui ükski teine. Aga ka see kirjutas oma kongi uksele sõnad: „**J u m a l o n a r m a s t u s**“. Ohtul heitis ta, nii kui harilikult, magamisraamile, aga ta oli väga rahutu ja ei saanud kuidagi magama uinuda, sest tema siidametunnistus oli ülesäratatud. Sommitul, kui esimesed walgustiired tema tuppa paistisid, walgustasid need just uksele olewat lauset: „**J u m a l o n a r m a s t u s**“. See tabas wangi piksena. „Do,“ mõtles ta, „kas see peaks wõimalik olema, et ka minu, ühe alatu patuse, jaoks armastaja Jumal on olemas?“ Ta tõusis magamisraamile istuma, toetas pea käte najale ja jäi mõttesse. Tema sisemuses kees mõtlus ja mida enam ta oma oluforraale mõtles, seda rahutumaks ta muutus. Seesmisel sunnil ta pööras palwes Jumala poole, paludes temalt armu ja ta sai peagi siidame rahu ja muutus teiseks inimeseks.

Nõnda kui see kurjategija meie jutustuses oma toa uksele kirjutatud sõnade waatlemise ja nende üle järelemõtlemise läbi jumalatumisele ja jumalakartusele jõudis, nõnda võib iga inimene, ükskõik misugusesse inimklassi ta kuulub, Jumala tundmist ja armastust nii Jumala kui ka ligemise vastu omada, kui ta enda oluforra tundmises oma silmad Jumala Poja päale jubib. Inimeseks saanud Kristus, kes armastuse sunnil end inimesoo ärapäätmiseks andis, kujutab kõrge-mal määral sõnu: „**J u m a l o n a r m a s t u s**“.

Kui sa näed oma pattude läbi Kristust ristisambale asetatud olewat, siis pead sa tahtmatast inimesoo kirbloomi päale mõtlema, kuidas inimene pa-

tuse langes ja kuidas Jeesus teda oma werrega lunastas.

Apostel Johannes ütles: „Ses on Jumala armastus awalikuks saanud meie sees, et Jumal on oma ainusiindinud Poja maailma sisse läkitanud, et meie peame tema läbi elama. Ses on Jumala armastus, ei mitte, et meie oleme Jumalat armastanud, waid tema on meid armastanud ja oma Poja läkitanud lepituseks meie pattude eest.“ (1. Joh. 4, 9. 10.) Prohwet Jesaja kirjeldab Jumala armastust inimeste vastu järgmistes liigutawates sõnades: „Kas naine oma lapsuse ära unustab, et ta mitte ei peaks oma ihu poja peale halastama; ehk nemad ka ära unustasid, siiski ei taha mina find mitte ära unustada.“ (Jes. 49, 15.)

Et seda selgemaks teha, mis Jumala armastus võib teha, selleks jutustan ühe loo wanemate armastusest oma lapse vastu:

Ühe waga wanemate hästikaswatatud poeg satus pahasse seltskonda ja muutus nende seas kergemeelseks. Ta ei tahtnud enam oma wanemate walju walitjuse all elada, waid lahkus nende majast ja asus elama New-Yorki, kus ta kõlwatumat elu elas. Ta sai oma wanematelt igal nädalal kirju, milles teda siidamlikult manitseti koju tagasi tulla, aga tema jäi oma ettevõttele kindlaks ja elas wana, kurja elu edasi. Oma siidamewalus wanemad pöörasid ühe nende kristliku sõbra poolc New-Yorgis ja palusid, et tema wõtaks nende õnnetuma poja oma hoole alla. See sõber otfis küll nende poja üles, ja tegi kõik, mis tema wõimuses, aga ka see waew jäi tagajärjeta. Ei wanemate siidamlikud kirjad ega sõbra hääsoowlikud püüded wõinud poega aidata paremuse poole. Lõpuks ei suutnud wanemad enam kauemini oodata ja sõitsid ise New-Yorki, oma poega otfima. Nad leidsid teda halwas seltskonnas kaardilaua ees istumat. Kui poeg wanemaid nägi, tõusis ta istmest ja tere-tas neid ükskõiksest. Wanemad tahtsid kõneleda, aga nende siidamewalu oli nõnda suur, et nad ei suutnud sõnagi wäljendada; nad wõisid ainult nutta. — Selle mõju oli aga poja päale piiritu. Ta palus wanemalt andeks ja töötas sellest tunnist pääle nende sõna kuulda. Ta pidas ka oma sõna ja temast sai waga õnnelik mees, kes oma wanematele suurt rõõmu oma sõnakuuleliku eluga wal-mistas. Wanemate armastus oli teda wõitnud.

Kui wanemate armastus ei wõinud jääda erapooletuks oma poja vastu, kuidas wõis Jumal meie taewane Isa, selle langenud maailma vastu ükskõikseks jääda? „Nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusiindinud Poja on annud.“

B. B. Paulini.

Minu poja Johannesele.

Matthias Claudius'e lahkumiskiri enne oma surma.

Aeg on pikkamisi kätte jõudnud, kus ma jeda teed minema pean, kust enam tagasi ei tulda. Ma ei saa sind kaasa võtta, mu poeg, vaid jätan sind maailma maha, kus hää nõu ei ole illearune.

Ütski ei ole tarf oma ema-ihust; aeg ja kogemused õpetavad meid. Ma olen maailma kauem näinud kui sina. Ei ole kõik fuld, mu poeg, mis hiilgab ja ma olen mõnegi tähe näinud taevast maha langemat ning mõnegi toe katti nurduma, mille peale inimene ennaft toetab. Seepärast jätan sulle mõned nõuanded ja tahan öelda, mis ma leidnud olen ja mis aeg mind on õpetanud.

Znimene ei ole siin maailmas kodus ja ta ei kõnni siin ringi ka just mitte wiletsas kumes. Waata aga et kõik teised asjad siin maailmas kaowad, ilma et nad jeda ise teawad, aga inimene on teadlik. Kõik asjad, mis inimese juures ja tema kõrwal on, kaowad ja on ühe wõõra tahte ja wõimu alla heidetud, inimene aga hoiab oma elu enese käes. Tema peab ise otjustama. Sa see ei ole temale ükskõik, kas ta lähleb wajakule wõi paremale poole.

Ära arwa, et inimene ise oma teed tunneb ning ennaft õpetada oskab. Seda maailma on tema jaoks liig wähe ja nägematut ei näe ja ei tunne ta. Soia ennaft möödaminewa waewa ja askeldamise eest ja ära tee enesele haiget.

Pea ennaft liig hääks kurja tegemaft.

Tõde ei ajeta ennaft meie kohajelt, armas poeg, waid meie peame endid tema järele seadma. Mis ja näha wõid, waata ning tarwita oma filmi nägematu ja igawese asjade jaoks, ning hoi a end Sumala sõna poole.

Ära häbene kedagi rohkem, kui iseennaft. Meie sees elab kohtunik, kes ei peta ja milliseft häälest meil enam kasu on, kui kõige maailma poolehoiust ning kreeklaste ja egiptlaste tarkuseft. Wõta omale ette selle hääle wastu mitte töötada; ja mis iganes ette wõtad teha, siis löö enne omale ottaette ja küsi temalt nõu. Algujes räägib ta taha ja pikkamisi nagu süütu laps; kui sa oma süütust austad, siis awab ta oma keele ja on sulle wõrratu rääkija ning nõuandja.

Õpi meeleldi teistelt ja kus räägitakse tarkuseft, inimõnnest, walguseft, wabaduseft ja wooruseft, jääb kuula hoolega. Kuid ära usu kõiki, sest kõigist ei ole kasu ning kõigis pilwetes ei ole wett. On olemas mitmesuguseid tarku. Nad arwawad ka, et neil on asi selge kui nad selleft räägiwad ja rääkida wõiwad. Aga see ei ole nii, mu poeg. Sõnad on ainult sõnad ja kus nad kergesti woolawad ning kaowad, jääb ole walwel, sest hobused, kes kalli warandusega wankreid weawad, jammuwad pikkamisi.

Kui keegi tahab sulle tarkust õpetada, siis waata ta filmi. Mõtleb ta enesest palju, siis lasse ta min-

na, olgu ta nii õpetatud kui tahes. Mis inimesel ei ole, jeda ei saa ta ka anda. See ei ole tarf, kes arwab, et ta palju teab, waid see, kes oma teadmatuse üle teadlik on. Mõttele sagedasti püha asjade peale. Ära põlga kellegi usku, sest ja ei tea mis seal peitus wõib olla. Kerge on põlata ja arwustada, aga kiitmine on rassem, kuid parem. Ära õpeta teisi enne, kui ise oled õpetatud.

See hääd ja ära muretse mis selleft wälja tuleb. Soolitse oma ihu eest, kuid mitte nõnda, nagu hingae eest. Ole õiglane igaihe wastu, kuid ära usalda iseennaft. Ära sega ennaft wõõraste asjadesse aga omi tee usinasti. Ära meelita kedagi ja ära lasse ennaft meelitada. Ära jää kellelegi wõlgu, kuid ole igaihele wastutulelik nagu oleks kõik sinu usaldajad. Ära püüa alati suuremeelne olla aga õiglane küll.

Mita ja anna meeleldi, kui sul on ja ära mõtle enam sellele, ja kui sul midagi ei ole, siis olgu sul lonks küllma wett käepärast. Ära tee ühelegi tiitarlapsse liiga, waid mõtle, et sinu ema oli ka kord tiitarlaps.

Ära ütle kõiki, mida tead, aga tea alati, mida ütled. Ära istu pilkajate küllas, sest need on wiletsamad ja armetumad inimesed maailmas. Kui sul häda on, siis kaeba enesele, mitte aga teistele.

Kui ma surnud olen, wajuta mu filmad finni ja ära muta mind taga. Ole oma emale toeks ning austata teda nii kaua kui ta elab ning siis mata ta minu kõrwale.

Mõttele igapäew elu ja surma üle järele. Ole julge ning ära mine läbi maailma, ilma et näitaksid üles armastust ja austust ristiusu rajajale.

Saksa keelest wabalt Fr. S-s.

Wiis hädaohtlikku minutit abielus.

Täga päew teatud wäikeste wieminutilise aja jooksul hukkub rohkem noori abielusid, kui ülejäänud 23 tunni 55 minutiga, nii siis kaasa arwatud ka õõ.

Selle lause seab üles tark arst ja inimestetundja ühes suures põhjamaises lehes ja „kriitilise aja“ teooriat õpitakse ja uuritakse praegusel ajal Skandinaawias. See aine wäärrib aga kõikide tähelepänu.

Kriitiline aeg algab, kui abielumees tuleb lõunale, õhtul büroost wõi ärift wäsimult koju.

Täga noor naine märkab warsti, et kui armas ja hea ta mees ka muidu on, ta siiski wäga sagedasti koju tulles on halwas tujus ja kergesti ärritataw. Sõnatundeline ja mõteteta naine pahandab selle näilise lahkusetuse üle. Ta igatsseb, et mees oma rõõmu, olla jälle tema juures, peaks awaldama selgemalt. Selle asemel terwitab ta teda sagedasti sõnaahtralt ja pealiskaudselt ja teeb pahase näo.

Naotab nüüd noor naine enesewalitsemise ja peenetundelikkuse, mis on tarvilik abieluõnne eeldus, ja maksab kohe mehele intressidega samal määral tagasi, siis on rahu rifutud selleks korraks.

Naine pahandab endaga ka waitjelt ja mõtleb, et tema abikaasa ei armasta teda enam ja on „hirmus õnnetu!“

Pea saabuvad pijaraterohked jtseenid, fibedad etteheitelid ühelt ja teravad noomitused teiselt poolt. Wiimaks haarab murelikuks tehtud abielumees üldwahendi järele: ta läheb kõrtji!

Zugematud noored abielud purunewad jellel kaljul; wiis kriitilist minutit peale mehe äriit kojutulekut on enamjaole noortele naistele — tuleproowiis.

Siin peab nüüd ootama ja näitama sõbralikku nägu, kuni mehe mõtted on juhitud kõrwale. Siis on kõik hea.

Kes seda tuleproowi läbi ei tee, segab ja rifub lõpuks abielurahu ja abieluõnne.

Põhjalikult wõttes ei peaks olema raske teha läbi seda katjet, kuid sellegipoolest saawad sellega hakkama wõrdlemisi wähejed noored naised, sest neil puudub õige kaswatus ja haridus ja kõige pealt enesewalitsimine, mis on kõigi wooruste ema ja kõige tulusam kunst elus (eriti abielus).

Sellepärast noored abielurahwad, harjutage end ikka enam kõrges ja õilsas kunstis! Wida kõrgem on teie enesewalitsimine, seda suuremad ja arwukamad on ka teie abielurõõmud, seda suurem on rahu ja õnn abielus.

M. Gierden.

Mõtteid igapäewasest tööst.

(Lõpp.)

Need päewasündmused tuletawad meele Noomaageid sündmusi, mis häwitas tirkusehinulise rahwa. Meile saawad Pauluse sõnad arusaadawaks: „Sest ihulik õppimine jaadab pisut kasu; aga jumalakartus jaadab kõigile asjadele kasu ja temal on sellesinatje ja tulewa elu töotus. Ustaw on see sõna ja kõige wastuwõtmiise wäärt.“ (1. Tim. 4, 8. 9.)

Paulus ei ütlen mitte, et kehalistest harjutustest ei ole kasu. Ta waid tahab jellel kehaliise kultuse liialduse ajal õiget seisukohta näidata. Selles on ka näidatud töö õige otstarwe. Kuigi töötamine ja walminud töö walmistab rõõmu, jaab töö weel rohkem tasuta, kui Issand kord igale inimesele tema kohase palga annab. Tema on teinud meid kõigis wastutawaks ja ei küsi mitte üksi seda, kas keegi on teda uskunud. Nagu me pühast kirjast aru saame, on kõik me elu Jumala pärast. Njegi oma elufutjelise töö peame nii tegema, nagu oleks Jumal jelle meie kohuseks teinud. Kas me ei ela ja tööta tema nähes? „Sa, Jumal, näed mind!“ Need sõnad peawad meie südames hõõguma. Siis oleks meie tegewusel ja puhkusel ka õige mõte.

Zeesus seletas kord järgmiise tähendamissõnaga töötelijast ja tema palgast: „Sest taewariit on ühe inimeise jarnane, kes maja isand ja kes wara homnikul wälja läks töötelijaid palgama oma wiinamäele. Aga kui tema töötelijatega jai leppinud teenari-raha peale päewa palgaks, siis läkitas tema neid oma wiinamäele. Ja tema läks wälja kolmandamal tunnil ja nägi teisi turu peal töötä seiswat ja ütles nende wastu: Winge ka teie wiinamäele, ja mis iial õige on, tahan mina teile anda. Ja nemad läksid ära. Siis läks tema wälja kuueandamal ja ühesandamal tunnil ja tegi nõndasamuti. Aga üheteistkümnendal tunnil läks tema wälja ja leidis teisi töötä seiswat ja ütles nende wastu: Mis teie siin kõige päewa töötä seisate? Nemad ütlesid temale: Meid ei oleks ükski palganud. Tema ütles neile: Winge teiegi wiinamäele ja mis iial õige on, peate teie saama.

Aga kui õhtu jai, ütles wiinamäe isand oma ülewaataja wastu: Kutsu töötelijad ja anna neile palk ja hakka wiimisiit esimesiit jaadit. Ja kui need tulid, kes üheteistkümnemal tunnil olid palgatud, jaid nemad igaiiks ühe teenari-raha. Aga kui esimesed tulid, mõtlesid nemad, et nemad pidid enam saama ja needjamad jaid ka igaiiks ühe teenari-raha. Aga kui nemad seda saanud, nurisesid nad maja isanda wastu ja ütlesid: Needsinased wiimased on aga ühe tunni tööd teinud ja sina oled neid meie-aruliseks teinud, kes meie päewa koorimat ja palawat oleme kannud. Aga tema ütles ühele nende seast: Sõber, mina ei tee sulle mitte liiga, etš ja ole minuga ühe teenari-raha peale leppinud? Wõta enese oma ja mine oma teed; aga mina tahan jellele wiimasele anda nõnda kui sullegi; etš etš mul ole luba enese omaga teha, mis mina tahan? Etš on sinu meel paha, et mina hea olen?“ (Mat. 20.)

Jumal ei taju mitte jelle järele, mida inimene arwab ära teeninud olewat, waid oma helduse rikust mööda. Ta tajuub ustawust, seda kuidas me oma kohuseid täitsime. Sellepärast on ustawate palk kõigil ühesugune. See ei meeldi nendele, kes lähewad wälja maailmaliku palgamatsmiise seisu kohast. Nad joowiksud ka Jumala riigis kõrgemale kohale pääseda. Zeesus aga näitas, et niisugused mõtted alandawad, kui mitte weel Jumala riigiit ei kõrwalda ja teeniwad laitust.

Me inimesed ainult näeme. Kuid Zeesus jelle wastu õpetab meid ka waatlema ja arusaama. Ta tahab meie waadet teritada ja laiendada, et me asjade olemiit mõistaksime. Waatleme oma igapäewast elu tema õpetuse walguses, siis saame alles aru meie ustawuse suurest wastutawusest. Kohusetunde kaswatamine ja siwendamine on meie päewil üks suurimasiit tarwidusiit. Minult südamiit jumalakartus ja au ning õiglusetunne inimeste wastu wõib meid kohusetundele kaswatada.

Terwis, kasinus.

Toitluse suhtumine terwisele.

Üks tähtsamatest küsimustest, mida igaüks, kes tahab omada terwist, peaks wõtma kaalumisele, on toitlus.

Hea-toiduained on tähtlis, suhkur, rasw ja munawalge. Neist suurema osa moodustawad tähtlis ja suhkur. Neid saadakse terawiljast, puuwiljast, piimast, aiawiljast ja pähklitest. Raswa leidub loomaraswas, nagu wõi ja foor, ja taimedõlides ning pähklites. Munawalget saadakse loomalihaist, piimast, munadest, ubadest, ernetest, läätsadest, pähklitest ja terawiljast.

Paljud haigusjuhtumid on tekkinud just waletoitluse tõttu. Need wead on peamiselt liig kiire söömine, liig söömine ja liig palju munawalget sisaldawate toitude tarvitamine.

Inimese keha võib wõrrelda aurumasinaga, ta on täielikuum aparaat, mida me omame, et küttest saawutada energiat. Mitmekesised toiduained annawad soojust, tegujõudu ja materjali masina ülesehitamiseks. Tähtlis, suhkur ja raswad sünnitawad soojust ja tegujõudu. Neid võib wõrrelda küttega, mida aurumasin ära tarvitab. Munawalgeained sünnitawad niihästi muuskliidudet kui ka osaliselt tegujõudu. Nad moodustawad masina raudosajid. On masina käima-ajamiseks waja palju süsa, et saawutada energiat, kuid juba kord täiuslik masin wajab ainult wähe rauda selleks, et teda korras hoida. Nii tarvitab keha palju raswa, tähtlist ja suhkrut, et sünnitada soojust ja tegujõudu, kuna tema korrashoiuks munawalget palju wähem kulub.

Inimese kehas sünnib alaline ainete põlemine, seetõttu tähtlis ja suhkur põlewad peaaegu täiesti ära, wabanewad soojus ja energia; ülejäänud ained, süsihapugaasid saadetakse wälja hingamise läbi. Koormatakse keha üleliigsema munawalgega, kui on waja muuskulatuuri ülesehitamiseks, siis sünnitawad nad jäänuiseid, millised nende jaoks määratud organide kaudu wälja saadetakse, et mitte ummistada teid, samuti kui tulle wistatud raud sünnitab jäänuiseid, puru.

Sarilikult ollakse arwamisel, et tugewasti munawalget sisaldawa toidu söömine on wajalik, et wõida sooritada raskemat kehalist tööd; aga on ilmiks tulnud, et liig palju munawalge põhjustab enneaegse wäsimuse. Muuski- ja närwipesad, milledest oleneb inimese tegujõud, on ümbritsetud wedelikuga, mis on häwitaw energiale. Sisaldab see wedelik liigset jäänuiste hulka, siis saab suurendatud kudedestiku töö ja raskendatud toidu-wastuwõtmine kehasse. Nii waldab inimest rutem wäsimus, kui kehas on kokkuorjunud üleliigne jäänuiste hulk.

Kui dieedi juures kinnipeetakse neist toiduainetest,

mida wajab keha oma ülalpidamiseks, siis on ta toidetud küllaltki hästi ja keha ei saa ülekoormatud liigsete jäänuistega. —

Kopsu ja kaela eest hoolitsemine.

Sermann Borkenhagen.

Külm aastaaeg on harjunud tooma endaga mitmesuguseid kaela- ja kopsuhaigusi, mistõttu on tarwilik teha austatud lugejannasid teadlikuks sellele, kuidas kõige kergemini võib hoiduda jeesugustest haigustest.

Teatavasti on keha karastamine kõige parem abinõu õhuteede haigestumiste vastu. Seal juures on siiski tarwilikud weel teised ettewaatusabinõud.

Kõige pealt on nõuetaw wabas õhus wiibimisel hoida suu kinni, et külm õhk ei puudutaks wähetult kurku ja kopsu. Kõige hädaohklikumad kopsule ja kurgule on karedad ja kuivad ida- ja põhjatuuled. Kurgu ja kopsuhaiged peawad kaitsma end selle eest wõimaluse järele, kas hoides rätikut suu ees või jäädes üldse tuppa.

Kestew toaswiibimine pole ei haigele ega ka tervele hea, sest seeläbi hellitatakse ja eriti nõrgendatakse hingamisorgane. Päew-päewalt peab sellepärast tegema iga wähegi soodsa ilmaga jalutuskäike ja kopsugümnaastikat. See seisab teatavasti sügawas sissehingamises ja pikaldases wäljahingamises.

Kopsugümnaastikat ei tohi jätta hoolitusse ka toas. Täiesti kahjulik on istuda sissejurutud rinnaga, sest sarnase kehaseisu juures võib kops tuma esile ainult õige waewast tegewust. Selle tagajärjel lõdwenewad kopsutipud või teised kopsu osad ja ilmnewad mitmesugused haigused.

Kopsu ja kurgu eest hoolitsemiseks on edasi wajalik hea ja tolmuwaba toaõhk. Puhastamisel üleskeerutataw tolm peab kõrwaldatama hoolikalt, see võib sünnitada ainult akende ja uste awamisel nii, et tekib tõmbetuul. Sellest hädaohust peab hoiduma nii haige kui ka terve inimene. Et toaõhk halweneb kiirelt, on tarwilik õhutada tube päewal jagedaryini, iseäranis peab hoolitsetama magamistoat puhta õhu eest.

Kurgu ja kopsu haigestumisel ei tohi kunagi wiivitada enda arsti korraldustesse andmisega, sest nende kallite organidega pole palju naljatada, sest enne kui saadakse aru effitusest, on tõmmatud endale hoolituse läbi tõsine häda. Sellepärast — ettewaatus!

Mitmesugust.

Piibli lewitamisest.

Nastafadade wiisi on piüitud piiblit maha suruda ja häwitada. Ometi see pole läinud korda. Nastal 1710 asutati Karl Hildegard von Cansteini poolt August Hermann Francke kaasabil esimene piiblijelts. Ligi sada aastat hiljem, 1804, järgnes teine, Briti ja Wäljamaa Piiblijelts. Keelte arv, milles tooford oli tõlgitud piibel, ulatus 50-ni. Briti ja Wäljamaa Piiblijeltsil on 1100 kodumaa ja 200 paganamaa osakonda ja 20 suurt agentuuri. 1812. aastal järgnes Wene Piiblijelts ja samal aastal Württembergi Piiblijelts. Siis järgnes 1816. järgmine nimetamiswäärne, Ameerika Piiblijelts. Sellele jeltile kuulub üle tuhande asutuse. Ühe selle jelti aruande järele pühakiri on tõlgitud praegu täieliselt või osaliselt mitte vähem kui 886 keele ja on sel teel kättesaadaw rahwastele ja suguharudele. Wahet pidamata töötatakse edasi ja aast-aastalt suureneb tublisti keelte arv. Ühelgi raamatul maailmas pole sarnast lewimist, sest kõik teised on erandita vähema tähendusjega. Piibel on ainuke raamat iga ajale ja rahwale, mis näitab inimestele eluteed.

Krišchnamurti tahab käia oma teed.

Teosoofide jeltji poolt nimetatud uus Kristus, noor indulane nimega Krišchnamurti, keda kaswatas Annie Besant, tahab nüüd käia oma teed ega lasje endale teha enam ühelgi juhatajal ettekirjutusi. Ta tahab uskuda, mis temale meeldib, hoolimata teiste waadetest. Nagu teada, ta on hakanud filminäitlejaks. See on suureks pettumuseks tema kaswatajale Annie Besantile, kes nägi Krišchnamurtis uut Kristust.

Näänujud Soodomast ja Komorraist.

Waremeid Soodoma ja Komorra linnadest, mis piibli seletuse järele häwitatud nende hõeluse pärast, on leitud Jordani orust, mitte kaugel Surnumereft, nagu teatatakse Jeruusalemast. See leidis tehti Rooma Pantifikal — piibliinstituudi ekspeditsiooni poolt. On leitud inimluukerefid, kivi-müüre, maa-aluseid wiljahoiukohte, telliskiwidest ahjusid, sawiriistu ja iluasju.

Saatana kummardajad.

Meie ajal sepijatakse igasuguseid wõimatuid-pööraseid mõtteid. Muuseas Warsjawi politsei on sattunud ühe „Saatana kummardajate“ jelti jälile. Juurdlusel nende 85-aastase päämehe majas on saadud palju omapärast materjali. Selt oli hästi organiseeritud. Nende pääsiht oli saatana kummardamine ja ristiusu eitamine. Selti kuuljad oma koosolekul teotasid kristlikke talitusi ja riinwetasid jumalakoja riistu. Saatana kummardajad on oma päämehe nii suure mõju all, et nad ise end surmawad, kui nad on sunnitud jeltist lahkuma. Saatana kummardajad peawad end piiblis leiduwa nõia Siimoni järelkäijateks. Warsjawi walitjuswõimud on astunud samme selle tegewuse jälgimiseks.

Rahutusel ja revolutsioonid.

Suurem jagu inimkonda on tänapäew haaratud rahutuse ja revolutsiooni waimust. Hiinas, Indias, Hispaanias, Poolas, Saksamaal, Austrias, Ungaris, Egiptuses, Palestiinas, Lõuna-Ameerikas ja mujal — igal pool on käärimas. Enne Kristuse jälletulemist peawad olema rasked ja kurnwad päewad.

Hiina president kristlaseks hakanud. Kindral Tschiang Kai-Schek, Hiina president, on lastnud end ristida, s. t. wett peale riputada ja on astunud metodistkiriku liikmeks. President avaldas enne seda: „Ma tunnen wajuadust Jeesuse Kristuse kui Jumala Poja järele.“ Idamaa usundid kaotawad ifka enam tähenduse mõtlejate inimeste juures. Igatahes see nõudis suurt usku Kristusse, et nii awalikult tunnista-tada ristiusku.

„Meie Aeg“

massab:

aastas Kr. 2.— 1/2 aastas Kr. 1.20

Uffil nr. 20 senti. —::— Proowinr. massuta.

Wäljaandja: S. P. Adw. K. Eesti Liit. Tellimised kui ka rahajaaadetused saata Mery Gals'ale. Merepuiestee nr. 14-a, Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Bärengrub, Merepuiestee nr. 14-a, Tallinnas. Abitoimetaja: E. Mägi.